

Majnár Zsolt

A keresztyénség és a keleti vallások tanításainak összefüggései és ellentmondásai

3. rész

A világ keletkezése

Mivel az előbbi fejezetben már szóltunk a címben megfogalmazottakról, így most rövidebben essék szó azokról!

Az árják előtti korszak idején megtalálhatók a mai hinduizmusnak bizonyos elemei, amilyen pl. a phallosz-kultusz, egyes szent növények és állatok tisztelete, vagy a termékenység-istennők tisztelete. A hinduk számára kevésbé van előírva, hogy higgyenek bizonyos képességekkel rendelkező szellem-monádok létezésében; abban, hogy az anyagi világ az összellemből vagy ez utóbbtól különböző őanyagból, esetleg atomokból állt össze. A benne szereplő régiók a következők a hinduizmus szerint:

1. Sokszoros világ, amely számtalan csillagrendszert tartalmaz széltében-hosszában, felfelé és lefelé, és számtalan ciklust az időben.

2. Erkölcös világ, amelyben a karma törvénye ki-kerülhetetlen.

3. Köztes lét helye, amely soha nem helyettesítheti a Paradicsomot, azaz nem lehet a lélek végcélja.

4. Ez a világ *májá*, képes megtévesztően és csalván örök érvényűnek mutatni sokféleségét, anyagi mivoltát és ellentéteit, amelyek valójában átmenetiek.

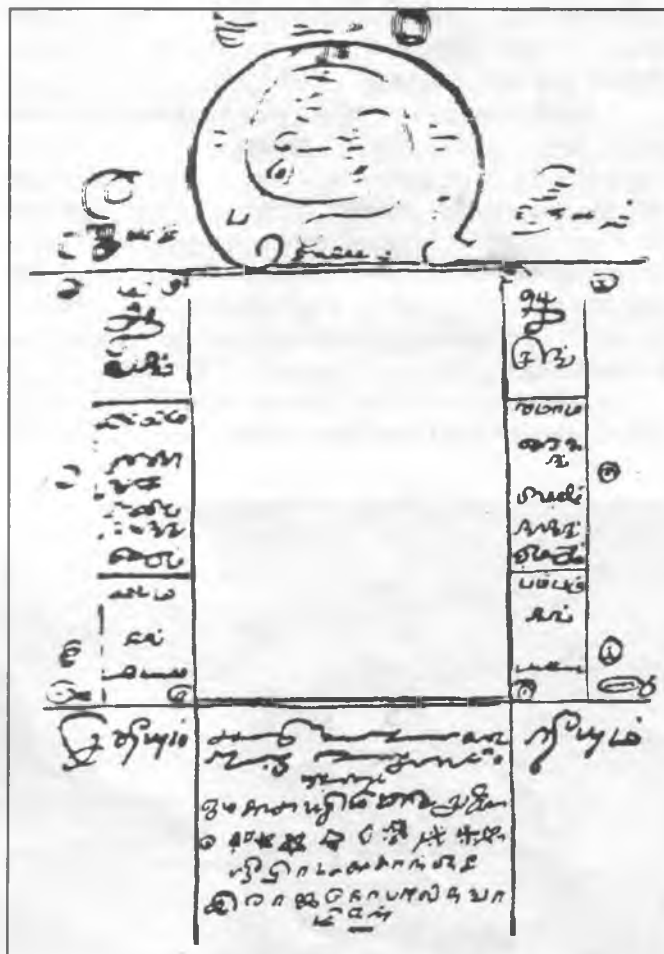
5. Edzőterep a lelki erők kifejlesztésére, „a lélek edzésének völgye”.

6. Olyan világ, amely *lilá*, az istenség játéka a kozmikus táncban; s e tánc nem fárad ki, nem ér véget, ellenállhatatlan. – (Róm 1:20k)

A dzsaiszmus felfogása szerint a világot teremtő, fenntartó és kormányzó isten nem létezik. A világ teremtetlen, öröktől fogva létező és örökkévaló; szellemi és anyagi elemek sokasága. A dzsiva-adsziva alkotja a teremtetlen „Örök Valóságot”, amelyet keletkezés, eltűnés és állandóság egyszerre jellemez. A dzsainisták szerint a fejlődés és a hanyatlás világkorszakain belül hat-hat minőségi állapotot jelző időszak különíthető el. A felfelé haladó és lefelé szálló világkorszak együttesét az „időkerék” egyszeri fordulása jelképezi, a periódusok időszakait pedig az időkerék küllői. – (Kol 1:15k)

A sintoizmus szerint két erő mozgat mindent az ég és a világok között: a jó (a férfierő) és az in (a női erő). Az ég és a világok közötti erők a teremtés erői. Közöttük Idzanagi (férfi isten) és Idzanami (női isten) a legfőbbek. Ők teremtették a világot, a természet minden lényét és még sok istenséget is. A leghatalmasabb és a legtekinélyesebb a „Napistennő”, hiszen

a fény birodalma átfogja az eget és a földet. A sinto szerint az ember a természet része. Benne van a természetfeletti is: az emberi és az „isten” nem különült el egymástól. A természetbe belemerülve az ember megtisztul lelkileg. A megtisztulás nem érhető el pusztán elmélkedéssel, hanem csak cselekvés útján. A lélekről nincs pontos fogalma a sintonak. Az emberben „titokzatos lehelet” (tama) van. – (Zsid 12:26kk)

Paul Brunton: *India titkai, Rózsavölgyi & tsa. pp. 108*

Egy mai jógi (Brahma) rajza, tamil betűkkel.

Segédeszköz a tudás megszerzéséhez.

Guru: „Aki eloszlatja a sötétséget”

A kínai univerzizmus kozmológiája a következő: A

lény; az utóbbi asszonyi, jin-lény; az egyik a „tízezer dolog” atyja, a másik az anyja. Együtműködésük eredményeként jönnek létre az évszakok és a szerves világ, amely később az ő magjuk hatására továbbszorodik. Egy valószínűleg Babilonból átvett nézet szerint a tér öt régióra oszlik, egy középsőre és négy másikra, amelyek a közbülsőt a négy égtáj irányából körülveszik. E régiók mindegyike egy-egy bolygónak van alávetve. (Róm 1:19k, 22–25)

Konfuciusz ezeket tanította a világ alakulásáról: Szerinte a világ liból, egy szellemi princípiumból, az észből és k'i-ből, az anyagi princípiumból, a légnemű szubsztanciából áll. A kettő közül az előbbi az elsőség, azt tekintik az öt erény forrásának is. Li láthatatlan, határtalan és az egység forrása, k'i látható, korlátozott és a sokaság oka. Abszolút semmi nem létezik. Még a nagy ürességben is mindig létezett az anyag, de a teljes nyugalom állapotában; csak li segítségével jött mozgásba. Li és k'i öröktől fogva egyesültek, és először a nagy Egységet, T'ai jit alkották. Egy világkorszak elteltével a világ visszatér a káoszba, és újrakezdődik a világfolyamat. – (Zsid 4:13)

A tao a világ ősoka, mivel belőle keletkezett minden. Lao-ce kozmológiai spekulációi a világ keletkezésének megkezdése elé a nemlét állapotát helyezik. Ebből a megismerhetetlen transzcendensből keletkezett a lét, vagyis a mindenség egységes voltának állapota, amelyben minden különbözőség még szétválasztatlan. – (Jak 1:18)

A buddhizmus nem ismeri el a világ kezdetét, sok minden dolog teljes befejeződését, hanem csak a világok keletkezésének és pusztulásának kezdet és vég nélküli sorát; nem egy világrendszer létezését feltételezi, hanem végtelenül sok világrendszert. A világrendszerek mindegyike vízből, szélből (mozgásban lévő levegőből) és éterből (légtüres térből) álló rétegeken nyugszik, és három részre osztható: érzéki örömk régiójára (kámavacsara), az alakok régiójára (rúpavacsara) és az alaknélküliség régiójára (arúpavacsara). – (2Pt 3:3kk)

A világot az isten (Allah) a semmiből teremtő szavával: „legyen” (arabul: kun) hívta létre. A korán szerint (65,12) hét

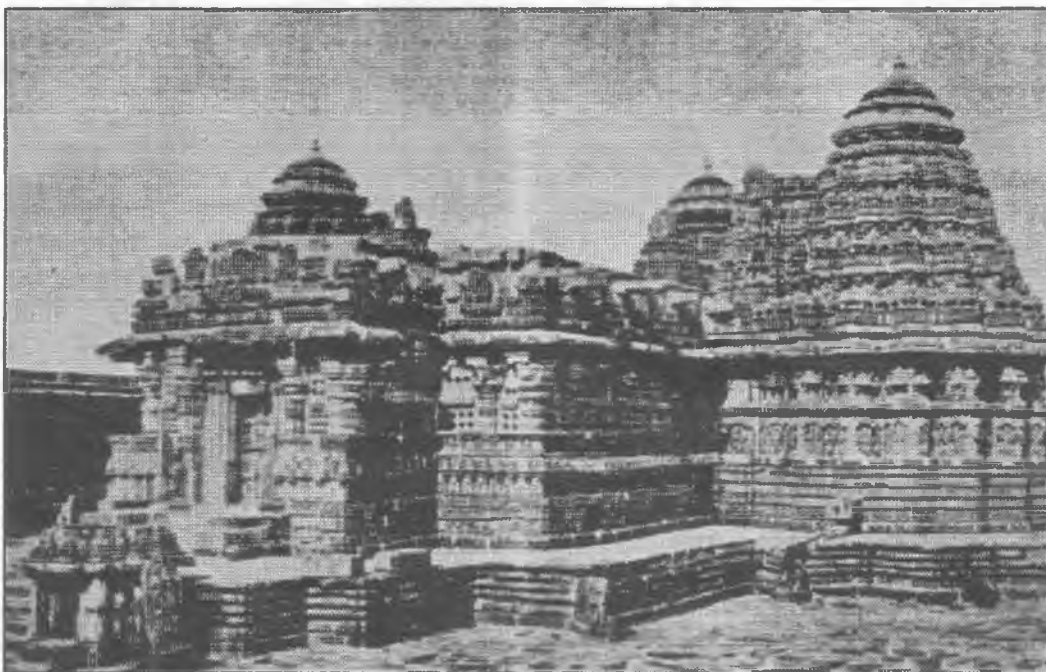
eget és hét földet teremtett. Az eget emeletszerűen egymás felett helyezkednek el, végül pedig a hét részből álló Paradicsom. Földünk alatt még hét pokol helyezkedik el. Azzal, hogy az iszlám az isten (Allah) mindenhatóságát hangsúlyozza és azt tanítja, hogy az isten minden szempillantásban mindent újjáteremt, az ember természetesen bábuvá lesz a világok urának kezében, és nem rendelkezik saját szabadsággal. – (Zsid 1:1–4)

Az iráni vallásban Ahra-Majniu részt vett a teremtés művében is: az ő nevéhez fűződik minden káros, veszedelmes és rossz dolog, mint a kígyók, férgek, vadállatok, természetlen sivatagok. Az iráni vallás teremtésről alkotott elképzelése rányomja a bélyegét a nagy küzdelemre, amely a két őselv, Ahura-Mazda és Ahra Majniu között folyik. – (Jel 4:11)

A mazdaizmus hívei, az iráni próféta, Zarathusztra követői a világtörténelmet a jóságos Ahura-Mazdá (ormuzd) isten és a gonosz Angra Mainju (Ahrimán) isten közötti 1200 évig tartó harcnak fogják fel, amely a jóságos elvek a gonosz felett aratott végső győzelmével fog végződni. A világdramának a teremtéssel kezdődő és minden gonoszság megsemmisítésével véget érő perzsa elképzelése egy sor olyan vonást mutat, amelyeket a zsidóság átvett: később ezek onnan a keresztyénségbe és az iszlámba is átmentek. – (Ef 2:10)

A keresztyénség tanítása szerint a világot Isten nem önmagából bocsátotta ki, és nem is valami rajta kívül létező, nem teremtett anyagból hozta létre. Hogy a kozmosz minden külső ok nélkül kizárólag Isten akaratából jött létre, megkülönbözteti a keresztyénséget a keleti vallások világkeletkezéséről alkotott felfogásától. A Biblia a valástörténelmi fejlődések, változások, ösfelismerések alapján egy letisztult, valós képet nyújt Isten teremtéséről. Annak a meggyőződésnek kifejezésére, hogy az ég és a föld, az ember és minden létező Istennek köszönheti létét, az ÓSZ több olyan szóval él, amely egyébként az ember alkotó tevékenységére utal. Isten alapot vet (jaszad) a mindenségnek, megszilárdítja (konen), fölépíti (banah), megformálja (jaszar), létbe szólítja (holid), megalkotja (aszah) a világot. Ez a szóvalászték

egyrészt azzal az elképzeléssel függ össze, hogy a mindenség, a kozmosz valamiféle építőmunka eredménye, másfelől viszont az Istennel kapcsolatos antropomorf felfogásra vezethető vissza, amely szerint Isten cselekszik, megformál, létrehoz, az eget mint valami sátrat kifeszíti stb. De a két leggyakoribb kifejezés mégis a *kanah* (Gen 14:19, Deut 32:6 stb.) és a *bara* (Gen 1:1–2:4a, 5:1 stb.). A *bara* ige a bibliai teremtés műszava, csak Isten tevékenységét jelöli. Isten a világot szabad elhatározásából, végtelen tökéletességéből fakadó szeretetből teremtette,

Ósi hindu templom Délindiából (XII. század)

amelyet a teremtett lényeken kíván kifejezni. A teremtett dolgok létezésének oka nem bennük magukban rejlik, hanem teljes egészében az Istentől függ. A világot az Isten „kormányozza” oly módon, hogy jóságával, bölcsességével és hatalmával a kitűzött cél felé irányítja.

Fektesse elénk Istenünk valóban a következő fejezetekben is az ő útmutatását, hogy helyesen tudjuk szemlélni a helyes útírányt! „*Miután régen sokszor és fokféleképpen szólt Isten az atyákhoz a próféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által szólt hozzánk, akit örökösévé tett mindennek, aki által a világot teremtette.*” (Zsid 1:1k)

II. A bűn és a számadás

A bűn olyan téma minden vallásban, amit el kell tussolni, hallgatni. Más szavakkal a kérdést, a lelkiismeretet kell elnémitani, hogy ne tudják, mi a bűn. Amikor nincsenek erkölcsi szabályok, minden önálló gondolkodást elutasítva lehet elkerülni a személyes felelősséget. Ennek megfelelően keveset tudunk meghatározni a bűn kérdéséről.

A hinduizmus erősen misztikus vallás, ellenőrizhetetlen feltevéseken, legendákon alapszik. A samsara tana – lélekvándorlás – azt mondja, hogy minden élet egy végtelen újjászületési folyamaton megy keresztül. Minden élőlény rajta van az élet kerekén, és minden egyes újjászületés az előző életekben felépített „karmátó” függ. A rossz rosszat, a jó pedig jót eredményez, aki amit tesz, magára vonja annak következményét. Minden bűnt le kell vezetelni. A hindu felfogás nem ismer örökké tartó bűnhődést, és örök jutalmat sem tételez fel. A bűnhődés vagy jutalom az újabb születések körülményeiben éri el az egyént. Ha a cselekvő elszenvedte a büntetését vagy elnyerte jutalmát, vissza kell térnie az élet forgatagába. – (Gen 4:7)

A sintoizmus a bűnös emberben olyan személyt lát, aki bizonyos ideje nem tartózkodik a jóság és a boldogság birodalmában, de mindig megőrzi az oda való visszatérés lehetőségét és jogát. Nem fogadja el, hogy az emberek között volnának erkölcsileg romlott, rosszra hajló lények. A bűnt porral hasonlítják össze, amely lerakódik a tükörrre, elhomályosítva annak fényét, felületét, tisztaságát, mivel a tükör (szent tárgy) nem tükröz hüen. Meg kell azért ilyenkor tisztítani a tükört, hogy visszatérjen – a lélek is – tisztaságának állapotába. – (Róm 3:22k)

Buddha a kételkedést sem tartja bűnnek. Sőt a bűn fogalma sem létezik olyan értelemben a buddhizmusban, mint más vallásokban. Minden rossz gyökere a nem tudás és a hamis szempontok. Értelmetlenségnek tartja azt kívánni, hogy ne kételkedj, hanem higgy. Gautama átvette a közeli hindu lélekvándorlás (samsara) és sors (karma) tanát, azonban módosította a lélekvándorlás lényegét, értelmét, kijelentve, hogy az embernek nincs lelke (anatta). Nincs tartós én, valóságos lényeg, csak néhány érzélem, benyomás és pillanatok. Minden külső valóság csak illúzió (maya). – (Róm 6:12–14)

A szikh vallás szerint minden embernek született lényben ott szunnyad az isteni szikra, csak az önzés fellege borítja és rejti el. Ha ezt a felhőt elmélkedéssel és önzetlen felebaráti szeretettel szétoszlatjuk, az isteni szikra teljes pompájában felragyog s az isteni dicsőség fénytengerével egyesül. – (Zsolt 5:5)

A muszlimok szerint a bűnbeeséssel az emberiségre nem nehezedett az eredeti bűn, mivel Ádám később megbánta

vétkét, és bocsánatot nyert. Sehol sem annyira szembeütő a lélek szabadsága, mint a fogalmak zárásakor, az utolsó ítéletnél. A Korán az életet úgy mutatja be, hogy az rövid, de mérhetetlenül értékes választási lehetőséget ad az öröklét elnyeréséhez. A számadás előtt a „vesztesek” számára annak a lehetősége, hogy – ha csak egy napra is – visszatérhessenek az életbe és jól használhassák fel lehetőségeiket, többet érne bárminél, amire életükben is csak sóvárogtak. A magyarázatok különbözőségétől függően minden muszlim hiszi, hogy földi tevékenységéért a lélek számadással tartozik, és ettől kezdve további jövője attól függ, hogy tartotta tiszteletben isten (Allah) parancsait.

A New Age szerint a bűn és a gonosz a „meg nem világosodottság” (1Jn 1:7), vagyis az, hogy nem ismerjük fel a világ és az ember isteni voltát. Több kisebb vallás nem került említésre ezen fejezeten belül, mivel hasonlókat vallanak a megnevezett vallásokkal. – (1Jn 3:4–9)

A keresztyénség szerint a bűn tudva és akarva elkövetett rossz tett vagy mulasztás, Isten megbántása. Abban, ahogy az ÓSZ népe a bűnt értelmezte, világosan megnyilvánult, hogy Izrael hite mennyire más volt, mint a körülötte élő népek vallásossága. Ezt a szóhasználat is tükrözte. Az a sok szó, amely a hata töből származik és a bűn elkövetőjét, a bűnöst éppúgy jelöli, mint magát a bűnt, a bűnös tettet, az eredeti jelentésnek (elvét, utat téveszt) megfelelően a parancs vagy tilalom formájában elismert formától való eltérést fejez ki. Hasonlóak az avah tő származékai is, amelyeket gyakran használtak a helyes útról letérni jelentésben. Jézus a korabeli zsidókhoz hasonlóan meg volt győződve arról, hogy az ember természetétől fogva bűnös. Isten kegyelméről beszélt, a bűnök megbocsátásáról és arról, hogy a megtérő bűnösnek nem rója fel a vétkét.

Nézzük meg most azt, hogy az emberek mit tesznek az imádság révén csakhogy elérhessék lelkük nyugalalmát, és elérhessék a szabadulást a bűn kötelékéből!

1. Imádság

Az isten(ség)hez való imádkozásban mindig benne van az emberben a törlesztés szükségessége. Hogy ki milyen módon teszi ezt, arról próbáljunk véleményt alkotni a következőkben!

Az árja vallásban a Rigvéda himnuszgyűjteményt használták, amelyben természeti jelenségeket tiszteltek: a Napot, óceánt, folyókat, hegyeket és a hajnalt. Ez arra utal, hogy a korai védikus vallás természetimádó volt. Az istenségekhez énekszóval fordultak, és a szent tűznél bemutatott áldozatokkal igyekeztek kiengesztelni őket azért, hogy anyagi javakkal lássák el a hívőket. – (Mt 8:23–27, Jak 5:17k)

Sok keleti meditációs vallás ütötte fel a fejét – a rózsakeresztesek, Bahá’i, Krisna, hinduizmus, buddhizmus, konfucianizmus és transzcendentális meditáció. A keleti kultúra és személytelenség annyira idegen a nyugati ember számára, hogy ezeknek a csoportoknak kisebb-nagyobb kozmetikázásra volt szükségük ahhoz, hogy a nyugati emberek számára emészthetővé tegyék tanaikat. A hindu vallást a vallásos megnyilvánulásoktól teljesen függetlennek mutatja, valamiféle tréninget, természetes gyógyulást kínál jogával, meditációval, vagy valamilyen „tudományos” színezetben jelenik meg. A joga, a hinduizmus alaptétele, amikor egy hindu istenséget

segítségül hívnak. Ez a hipnózishoz és az agymosáshoz hasonlítható. A kígyó (kobra) formájának felvétele a beteges magukba fordulást jelenti. – (Num 21:4–9)

*Isanja Szvámigal, XIII. századbeli jógi, a tigrisek barátja
(Régi fametszet)*

A hinduizmus hívei a betegség gyógyításának, vagyis az egészség rendbehozásának négyféle módszerét használják:

1. Az idegeket megnyugtató pihenés
2. Nyújtózkodás
3. A test megtisztítása
4. A lélekzés szabályozása

A Krisna-tudat, vagyis Krisna odaadó, szeretetteljes szolgálata megszabadítja a hívőt az élet hiábavaló, érzéki, materialista felfogásától. Az isten iránti szeretet (bhakti-jóga) és bizalom a közösség istentiszteletét az imádságok, énekek és táncok által is kifejezésre juttatja. A Hare Krisna mantra állandóan visszatérő éneklésével szakadatlanul Krisnára emlékezve kívánják elérni a Legfelsőbb Személyt. – (Fil 1:8–11)

Konfuciusz szerint aki megsérti az isteneket, annak nincs kihez imádkozni. A taoisták a kozmoszból hívták magukba a

csit, belső áramlása elől elhárítva az akadályokat. Ez az akupunktúra gyógyítás célja is. Elmélkedő hajlamúak kifejlesztették a taoista meditációt. – (Józs 1:7kk)

A buddhisták számára a meditáció olyan fontos, mint a keresztyének vagy mohamedánok számára az imádkozás. Az elmélkedés segít megszabadulni a szívnek a szenvedéstől, az elmének a tudatlanságból. Ennek első személye volt Guatama, aki egy alkalommal egy jambózafa (rózsaalmafa) hús árnyékában ült, amikor elérte az elmélyedés első fokát. Azután folytatta a meditációnak ezt a módját, s továbbfejlesztve végighaladt az elmélyedés négy fokán: 1. Az élet telve van szenvedéssel és fájdalommal (dukkha). 2. A szenvedés okozója a tanha, a vágy, a szomjúhozás az örömrre, egzisztenciára, bővülködésre. 3. A szenvedést ezek a vágyak kirekesztésével lehet legyőzni. 4. Ezt pedig a Nyolcszoros ösvény követésével lehet elérni: a) helyes ismeret (a Négy Nemes Igazság), b) helyes vágyak, szándékok, c) helyes beszéd, d) helyes életmód, e) helyes megélhetés, f) helyes erőfeszítés, g) figyelmesség, gondosság (önvizsgálat) és h) helyes meditáció (a Raya Yoga Technikája). – (Lk 22:39–45)

A tibeti lámaizmusban az imádkozás gépies-mágikus jellegű. Az ima elrecitálását megkönnyítik az imamalmok és imakerek. Ezek fordulatai egy-egy ima elmondását jelentik. Vannak még óriási imatornyok és néha több kilométer hosszú, mágikus imaformulákkal teleírt imafalak is. Ha egy hívő elmondta kérését a szerzeteseknek, az istenség oltárára fel kellett olvasniuk valamelyik szútrát, s ima formájában továbbítaniuk kellett a kérést. Egyes irányzat a földönkívüli lényekhez intézett fohászkodás mágikus formulájává alakult. Úgy gondolták, hogy e mágikus formulák (dháramik) kimondásával érdemeket lehet szerezni. A meditáció célja, hogy felébressze bennünk az éghoz hasonlatos természetet, s hogy mutassa, kik is vagyunk valójában. Az egész meditációs gyakorlatot három lényegi pont köré lehet sűríteni: 1. Hozd haza a tudatodat – Érd el a nyugalmi állapotot, és a figyelmet befelé kell fordítani. 2. Elnyernedni – Szabadon gondolkodni és megszabadítani a tudatot feszültségtől.

„Nyugtasd meg a természetes, hatalmas békében

E kimerült tudatot,

Melyet vigasztalanul hajszoljna a karma és az ideges gondolatok,

Mint csapkodó hullámok nem nyugvó dühe

A szanszára végtelen óceánján!

Nyugodj meg a természetes, hatalmas békében!” (Njosül Khenpo)⁵ – (Ef 6:10–13, 18)

A muszlimok mindig Mekka felé fordulva imádkoznak. Az irányt a mecset épületében egy fülke, a „michrab” jelzi. Naponta ötször imádkoznak („szalat”), az időpontok érkezését a müezzin kiáltja ki (a minaret erkélyéről a híveket imára szólító személy). Az istentisztelet előtt kötelező a rituális megtisztulás, a mosdás. Az imádság főhelye a „mosé”, ahol az istentiszteletet az imám végzi. A teremtő közelségét csak úgy foghatjuk fel, ha állandó kapcsolatban vagyunk vele, s a bűn elkövetésétől csak úgy riadunk vissza, ha mindig Allah közelségét érezzük – mondja az iszlám hitvallás, a siháda. Hiába imádkozik valaki egymagában, tudnia kell, hogy ugyanabban az időben egymilliárd hívő testvérével együtt imádkozik és ez közöttük is belső kontaktust teremt. Szóljunk a ramadán meg-

tartásáról is: A napkelet első pillanatától napnyugtáig nem szabad enni, inni, dohányozni és nemi életet élni. A böjt jelentősége: gondolkodásra készítet (miért cselekszem én természetellenes módon?), önfegyelemre tanít, emlékeztet az emberi gyarlóságra és függőségre. Végül együttérzésre tanít, hiszen csak az éhes tudja, mi az éhezés. A műezzin a következőket imádkozza valahol egy minaretből:

„Isten a legnagyobb, isten a legnagyobb,
Bizonyságot teszek arról, hogy itt nincs isten,
hanem csak az Isten, Bizonyságot teszek arról,
hogy Mohamed az Isten prófétája,
Jertek imádkozni, jertek a megváltáshoz,
Isten a legnagyobb, Isten a legnagyobb,
nincs isten, hanem csak az Isten.”⁶ (Lk 22:39–46, Acta

1:14)

A New Age szerint az imádság az önmagában való elmerülést jelenti – hindu meditáció értelmében. Az embernek érzékfölköti: eksztatikus állapotot kell elérnie, amely által kozmikus energiával („isten”) kerül kapcsolatba, és ezt mágikus módon felhasználhatóvá teszi. – (Ex 3:1–6), Mt 3:16k)

Az ima szóhasználata az ÚSZ-ben a aproszekhez tartó ige (szak kifejezés), amely a profán görögben az istenséghez folyamodás leggyakrabban használt szava, jelentése: ígérni, fogadalmat tenni. Ennek megfelelően a Biblián kívüli nyelvhasználatban az igéből származó eukhé főnév fogadalmat is jelenthet (Acta 18:18, 21:23). Ezenkívül az ÓSZ-hez hasonlóan az ÚSZ is él imádkozni értelemben a kérni, áldani, hálát adni, leborulni, segítségül hívni, könyörögni igékkel. Az imádság Istennel való beszélgetés és a vele való párbeszédesség találkozás jele. Jézus maga tanította a tanítványait imádkozni a Miatyánkban (Lk 11:2kk, Mt 6:9–13). Az imádkozás lehetőségét Isten kínálja fel az embernek. Imádságban fejezzük ki hódolatunkat és hálánkat mennyei Atyánk iránt; imádságban járulunk Istenhez a Jézus Krisztusban felkínált bűnbocsánatért, és imádságban tárjuk fel kéréseinket és kívánságainkat annak, aki mindent megcselekedhet. *„Közel van az Úr mindenkihez, aki hívja, mindenkihez, aki igazán hívja. Teljesíti az istenfélők kívánságát, meghallgatja kívánságukat és megsegíti őket.”* (Zsolt 145:18k)

2. A szabadító és az „üdvösség”

Ez a fejezet az előző (Imádság) és a következő (A halál után...) részek közötti átmenetet képezi. Hívjunk segítségül a leírtakhoz egy bibliai történetet, amikor Jónás elmenekült az Úr elől, elmenekült a küldetése elől! Egy hajóra szállt, amely a kijelölt útírány ellenkező irányába indult. Nagy, viharos szél támadt, aminek hatására minden hajós elkezdett a maga istenéhez imádkozni, kivéve Jónást. A történet végén belátták, hogy a legnagyobb Isten (Jahve) az, aki fölötté áll minden istenségnek. (Jón 1:1–16) Legyen ez a felismerés a miénk is, amikor a szabadítóról és az „üdvösségről” szövegeztünk!

Az upanisadokban, amelyek közül a legrégebbi valószínűleg Kr. e. 800 körül keletkezett, olyan hit jelenik meg, amelynek a Védákban még nincs nyoma, a későbbi fejlődés szempontjából azonban döntő jelentőségű volt: a hit abban, hogy a halott ember jó vagy rossz cselekedeteitől

(karma) függően a földön vagy másutt, állatként, emberként, istenként vagy más módon újjászületik. Nem tudjuk, hogy vajon ezt a mély értelmű tanítást a bölcs Jádzsnyavalkja, aki először közölte a Brihadáranjaka-upanisadban, a Védák-korabeli árák ránk nem hagyományozott gondolatainak folytatásaképpen fejlesztette-e ki, vagy vajon már az árák előtti népesség gondolkodásának a sajátja volt-e, és azokhoz az eszmékhez tartozott-e, amelyeket az árák tőlük vettek át. – (2Sám 22:1–51)

Sok hindu iskola feltételezi, hogy a megváltás csak a halállal következik be, másoknak meg az a meggyőződésük, hogy lehetnek élve megváltottak is, akik a világ kötelékeitől való teljes felszabadulást már földi életük során megvalósíthatják. A visnuita és sivaita szekták többsége úgy képzei el a megváltást, hogy az megdicsőült egyéni továbbélés az isten jelenlétében az ő földöntúli, mennyei világában. A szánkhja, jóga, njája és vaisésika az üdvözülést olyan egyéni létnek tekinti, amelyben a léleknek – mivel az érzékszervekkel megszűnik minden kapcsolata – nincs többé tudomása a világról, és nincs többé lehetősége a tevékenységre sem. Egyes panenteisták a megváltást az istenbe való bejutásként határozzák meg, a teopantisták szerint a megváltás sem istenné válás, hanem az abszolúttal alkotott egység helyreállítása, amely egység valójában kezdettől fogva létezett, az egyén azonban mindaddig rejtve maradt. – (Acta 4:12)

Krisna vibhu, vagyis mindenható, míg az élőlény „anzu”, vagyis atomnyi: az élőlény vágyát csakis a mindenható Krisna teljesítheti. A Felső-lélek (Paramátma) az élőlény érdemei szerint hajtja végre annak kívánságait. Az ideiglenes anyagi világ a születés, betegség, öregség, halál és a többi szenvedés színhelye. Így érthető, hogy aki már elérte a legfőbb tökéletességet és a legfelsőbb bolygót, az nem akar visszatérni ide. Mielőtt eljutna valaki Krisna transzcendentális hajlékára, el kell sajátítania a tökéletes odaadást a Krisna-tudatban, ill. bhakti-jogában. Így sohasem fog visszatérni az anyagi világba. – (2Tim 3:15k)

Az út végén minden élőlény eljut a „halál nélküli” birodalomba, a Nirvánába. A három ékszer a buddhizmusnak három alapvető önmegjelenési formája, amelyek a hitnek és cselekedetnek alapját képezik, s amelyeket értékes mivoltukra utalva a három ékszernek (triratna) neveznek. A három ékszer: Buddha, a gyógyító; dharmá, az orvosság és szangha, az ápoló. A lótuszvirág gyökere a sárban él, szirmai a tükörsima víz felszínén lebegnek; ez a kép a buddhisták szemében azt példázza, hogy még ebben a nem megfelelő világban is kivirágozhat a megvilágosodás. A sár, amelyben a lótusz gyökere él, megfelel a szenvedés és tudatlanság egyetemes tapasztalatának. A lótusz a tudatlanság állapotából a világossághoz vezető út jelképe. (Mt 24:11kk)

A szikkek elfogadják, hogy a hétköznapi világ valóságos – nem pedig illúzió, ahogy a hinduk tartják –, de nem annyira e világi szemléletűek, hogy szemük elől tévesztenék az örökkévalóságot. Ezt a tételt a Guru Granth Szahib foglalja össze: „Ismerd meg ittléted valódi célját! Az Igazi Guru (isten) irányításával gyűjtsd össze a kincseket! Ha isten zavartalanul lehet veled, nem fogsz újjászületni.” Az nem tisztázott, milyen formában történik a megszabadulás. Egyes szikkek szerint ez azt jelenti, hogy beleolvadnak az Abszolútumba, mások úgy hiszik, hogy üdvözültek állapotban (anand) örökké isten közelségében élhetnek. – (Acta 16:30k)

Mohamed azt várta a zsidóktól és a keresztyénektől, hogy elismerik őt a várva várt Messiásnak, a legnagyobb prófétának, a Jézus által megígért Szentléleknek, paraklétosznak. Mivel ez az elismerés nem történt meg, Mohamed azt állította, hogy a zsidók és a keresztyének meghamisítják a Biblia tanait. Ha egy ember meghal, Mumkar és Nakir angyal kikérdezi, és szükség esetén büntetést szab ki rá. A közönséges halandók ezután, az uralkodó nézet szerint, a sírban maradnak; a jók bepillanthatnak a Paradicsomba, a gonoszoknak pedig kínokat kell elszenvedniük. Széles körben elterjedt felfogás szerint a próféták, a mártírok és a hit harcosai, valamint más kiváltságos személyek nyomban haláluk után a mennybe kerülnek. A mártírok a paradicsom örömeiből és vizéből részesülő zöld madarak begyében várják a feltámadást. Ez a nézet azonban nem általánosan terjedt el. Egyesek abban hisznek, hogy a hívők lelke a világ végéig a mekkai Zemzem-kútban, a hitetleneké a hadramauti Barahút kútban él, mások úgy képzelik, hogy ideiglenesen a legalsó mennyországban tartózkodik Ádám jobbán és balján. (1Tim 2:3–6)

A New Age szerint a megváltás önmegváltást jelent – hindu megvilágosodás értelmében. Az ember szabadítsa fel és ismerje meg a maga isteni lényét (meditációs utak, ezoterikus iskolázás, áldozati rítusok, a karmának sok reinkarnáció útján történő megjobbítás tudattágítás stb. által). (Tit 2:11–14)

Az üdvösség vagy megmenekülés (a Bibliában) eszméjét a héberben a gyökök egész együttese fejezi ki; mindegyikük ugyanarra az alapvető tapasztalatra utal: megmenekülni (üdvözülni) annyit jelent, mint kimentve kihúzza lenni olyan vesztélyből, amelyben az ember élete forog kockán. A megváltás Jézus Krisztusnak a golgotai kereszten értünk elvégzett helyettes áldozata által egyszer s mindenkorra elhozott szabadítást jelenti a bűntől, haláltól és az ördögtől. Isten azért, hogy Krisztusként emberré lett, helyreállította az „összülők” bűnbeesésével az eredendő bűn által megzavart üdvendret: visszavezette az emberiséget az üdvösség útjára. „*És nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név (Jézus), amely által üdvözülhetnének.*” (Acta 4:12) „*Ádott a mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja, aki nagy irgalmából újjászült minket Jézus Krisztusnak a halottak közül való feltámadása által élő reménységre, arra az el nem múló, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre, amely a mennyben van fenntartva számotokra. Titeket pedig Isten hatalma őriz hit által az üdvösségre, amely készen van, hogy nyilvánvalóvá legyen az utolsó időben.*” (1Pt 3:5)

III. A halál után: mennyország és/vagy pokol

A túlvilággal a védikus korszak emberei keveset foglalkoztak; feltételezték, hogy a halottak korábbi lakóhelyük közelében bolyonganak, és ezért hozzátartozóiknak táplálniuk kell őket, vagy azt, hogy az alvilágba jutnak, ill. mágikus szertartások segítségével az égbe emelkednek fel, hogy ott az istenek társaságában éljenek. (Jn 5:25)

A hinduizmus szerint a mi világunk a „köztes lét” helye. Egyrészt elhelyezkedésében, mert a jobb világok (mennyek) és a rosszabb világok (poklok) közé ékelődik, másrészt azért, mert körülbelül ugyanannyi rosszból, mint jóból, ugyanannyi tudásból, mint tudatlanságból szövődik. Félreérthető a világ célja, amely nem a Paradicsom pótléka, hanem gyakorlóterep

az emberi szellem számára. A hindu világképben nincs tartós pokol vagy örök kárhozat. Mert minden májja és lilá, a kozmikus varázsló lenyűgöző tánca, és azon túl ott a határtalan jó, amelyet végül mindnyájan megtapasztalunk. Nem véletlen, hogy Indiában egyetlen egy műfaj hiányzott a művészetek sorából a tragédia. (1Pt 4:5k)

A japán háztartásokban (sinto) ott áll egy házi oltár, amelynél a holtakat tisztelik és imádják. Hitük szerint haláluk évfordulóján a halottak szellemei visszatérnek lakásukba, hogy őket jól megvendégléjék: rizsmagvakat tesznek ki nekik, mert rossz dolgok vannak a pokolban. Csak haláluk évfordulóján szabad nekik visszajönni. Az ünneplés után szalmából készült csónakot bocsátanak a tengerre, amelyet meggyújtanak. Ekkor a halottak szellemei elhagyják ezt a világot, és visszatérnek a pokolba. (Jel 20:12k)

A konfucianizmus túlvilágképe röviden a következőkből állott: A világot Mennyre és Földre volt szokás felosztani, amelyek elkülönültek ugyan, de szilárd kapcsolatban vannak egymással. Így a Menny az ősök (ti) lakhelye volt, ahol a legfőbb ősapa, Sant Ti uralkodik, míg a Föld azokból a halandókból állt, akik éppen rajta élnek. Az emberiség egy testet alkot a Mennel, a Földdel és a dolgok milliárdjaival. (Ex 3:6)

Kung-fu-ce teljes érdektelenséget mutatott a halál utáni túlvilági életet illetőleg. Fel sem vetette az egyén üdvözülésének kérdését. Az ő vallása a „Kozmikus Törvény”, élet és halál titka. (Jel 1:18)

A taoizmus jellegzetes túlvilághit fejlesztett ki, paradicsommal és pokollal. Indiai elképzeléseket átveve feltételezték, hogy a pokolból újjászületéssel visszatérnek a lények a világba, különféle létállapotba kerülve folytatják életüket. A rosszak a föld belsejében található pokolra kerülnek, amely tíz régióra oszlik, mindegyikben más pokolkirály uralkodik. Halála után mindenki a pokolba kerül, és annyi időt tölt ott, amennyit megérdemelt. Ezután elhagyja a poklot, hogy feltámadjon egy új földi életben, esetleg a mennyekben. A legnagyobb szintű újjászületés színhelye az Ég, a Paradicsom; a második a Föld, az emberi testben való újjászületés; a harmadik a víz alatti démonok világa. A paradicsombéli újjászületés kivételével egyik újjászületést sem tartották örök érvényűnek. Az előírt idő leteltével az újjászületett lény ismét meghalt, ismét a pokol ítélőszékei elé került. Minden vétkéért megfelelő büntetés járt, de a bűnös előre gondoskodhatott bűnbocsánatról is. A megfelelő időben a pokol legfőbb ítélőbírájának, Jen-lo-vangnak születésnapján esküvel kellett megfogadnia, hogy kerülni fogja a bünt. Neki az volt a szerepe, hogy személyesen járt le a föld alatti birodalomba, és az arra alkalmas lelket magával vitte az égbe, Buddha és Amitábha elé. (Zsid 9:26–28)

Buddha nemes „nyolcrétű ösvénye” az az út, amely elvezet a szenvedés megszüntetéséhez, a nyugalomhoz, a megismeréshez és a megvilágosodáshoz, a Nirvánához. Csak ebben van menekülés a szenvedésektől és az egymást követő újjászületésektől. Ennek felismerésével és megfelelő életvitellel az egyén útja elvezet a felszabadulásig (móksha), azaz a vágytalanság olyan állapotába (nirvána), amely megszakítja a létkörforgás (szanszára) kényszerét. (Tit 3:4–7)

A kozmosz nyugati részén elterülő paradicsomban, a Szukkávatában (Tiszta Országban) időzik Amitábha. Ide kerülnek haláluk után mindazok, akik Amitábha segítségével bízva, imával fordulnak hozzá oltalomért. Ebben a paradi-

csomban nincsen vágy és fájdalom, mindenki lótuszvirág kelyhében lakik, és Amitábha segítségével megtisztulva emelkedik fel a Nirvánába. Amitábha lett a legfőbb Buddha, a fény és az élet princípiuma. A hívek fő célja az lett, hogy a paradicsomba jussanak, és ott élvezzék az örök boldogságot a buddhista szentek között. A világon kívül feltételezik többféle menny létezését. Ezeket buddhák népesítik be. Ezekben az egekben szent voltak szerint rangsorban helyezkednek el a holtak lelkei, míg újjászületésükre várnak. A legfelső szinten a bódhiszattvák és arhatok tartózkodnak. Ők már eljutottak a nirvána küszöbéig. A középső szinteket az egyéb szentek, géniuszok és héroszok lakják. Az alsó szintek az egyszerű emberek lelkeinek lakóhelyei. Legalul helyezkednek el a bűnösök lelkei. Az embereknek nemcsak a karmájuk romlott meg vétkeik miatt, hanem a pokol különféle katlanjai, kínszerekzei is várnak rájuk. (1Kor 15:54–57)

A tibeti buddhizmus központi tanítása, hogy az életet és a halált egyetlen egységnek tekinti, ahol a halál, az élet egy újabb fejezetének kezdete. A halál tükör, amelyben az élet egész értelme megmutatkozik. E csodálatos tanításban az élet és a halál együtt jelenik meg mint egymást követő, állandóan átváltozó valóságláncolat, amelyet egy szóval bardónak neveznek. A „bardó” szót hétköznapi értelemben a halál és az újjászületés határát jelentő köztes lét megjelölésére használják, azonban bardók az élet és halál egész folyamán mindig jelen vannak. A tibeti buddhista szemlélet alapján az egész létet négy állandó egymásba kapcsolódó valóságra oszthatják fel: 1. élet, 2. haldoklás és halál, 3. halál utáni állapot, 4. újjászületés. (Préd 3:3a, 8:8, Jn 5:24, 1Kor 15:20–26)

Allah az embertől abszolút engedelmességet kíván. Jóllehet az iszlám alapjában véve „végzet hit”, hiszen minden embernek előre meg van határozva a sorsa (kiszmet), a halál után Allah mégis mérlegeli az emberek cselekedeteit, majd a világ végén, a halottak feltámadásakor nagy végítéletet tart. Ekkor dől el az emberek örök sorsa: vagy a paradicsomba, vagy pedig a gyehennába jutnak az isteni ítélet nyomán. A hívő muzulmánok a mennyországba kerülnek, ahol végtelen boldog örökkévalóság vár rájuk. A gonoszok és a hitetlenek pedig a pokolba jutnak, ahol borzalmas szenvedés lesz az osztályrészük. A pokolba került muzulmánok pedig – más vallások híveivel ellentétben – még mindig reménykedhetnek kiszabadulásukban. A pokol és a mennyország között helyezkedik el aráf, a választóvonal – a fal, ahol az elhunyt gyermekek, elmebetegségek és olyan emberek élnek szenvedés és öröm nélküli túlvilági életüket, akik képtelenek voltak elfogadni az iszlám tanítását. (Lk 16:19–31, Jn 5:16–30)

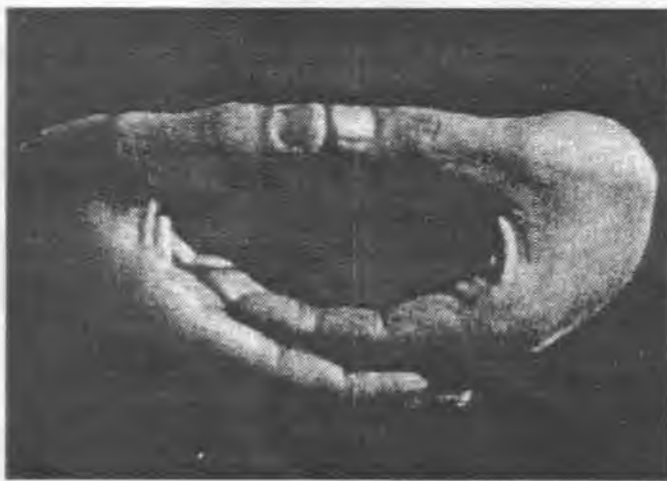
A baháizmus szerint a halál után az ember testének anyaga felbomlik, lelke tovább él, és folytatja szellemi életét. A túlvilágról és a lelkek túlvilági életmódjáról semmi közelebbit nem mond, de a lélekvándorlás eszméjét szigorúan elutasítja. (Lk 23:39–43, Jel 14:12–13)

A világ végén – amelyet nagy katasztrófák fognak bevezetni – csap össze életre-halálra a két istenség. A küzdelem Ahura-Mazda diadalával fog végződni. Minden megtisztul, és elkezdődik a boldog örökkévalóság korszaka, amelyet már nem zavarnak meg a gonosz szellemek mesterkedései. A világ végére és a születendő új világra vonatkozó perzsa elképzelések igen nagy hatással voltak a

zsidó irodalomra, de a keresztyénség is átvette számtalan elméletét, elemét. Zarathustra tanítása szerint a halál után kiszabadul az ember testéből, a lélek is átrepül az ítéletre. A levegőben gonosz szellemek, démonok támadnak rá, és csak a jó szellemek segítségének köszönhető, hogy mégis sértetlenül megérkezik Mithrász ítélszéke elé. Az ítélet után a jók az örök fény honába, a gonoszok pedig a sötétség birodalmába kerülnek. (1Pt 1:3k)

A New Age szerint a halál az újra testetöltés és az evolúció továbbfejlődésének elengedhetetlen előfeltétele. (Róm 6:23, Mt 25:34, 41)

Az előbbi sorokból is kitűnik a halálról alkotott kép-
lástörténeti fejlődése és a róla kialakított tanítások hasonlósága. A Bibliából is látunk ehhez hasonló fejlődélméletet. Az ÓSZ-ben az izraelita a halált nem a test és a lélek szétválásaként képzelte el, mint mi a görög gondolkodásmód következtében, hanem mint valami teljes elerőtlenedést, mint az összes életerő elenyészését. Ami a halál után az emberből megmarad, az csak árnyék (refaim); ennek léte a régi keleti felfogás szerint a holtak országában teljesen vigasztalan. A Szentírás szerint minden halott egy helyre érkezik; ennek a helynek szokásos neve seol (Zsolt 16:10, Ézs 38:17k). A LXX és az ÚSZ a hádész névvel utal a holtak országára. A babiloni irodalom (Gilgames-eposz, Nergal és Ereskigal mítoszai, Istár pokolra szállása stb.) Eszerint ez az ország a föld alatt található, a világóceán felső oldalánál. Úgy érheti el az ember, hogy leszáll a föld mélyébe és addig megy Nyugatra, ameddig csak lehet. Mielőtt az ember megérkezik, át kell kelnie egy folyón, a halál vizén. A Szentírásban erről nem esik szó, de a babiloni mítoszok hatása benne megéreződik (Mt 16:18, Jel 1:18). A kései zsidóságban kibontakozott az a felfogás, hogy Isten a jóknak és a rosszaknak más-más sorsot ad a halottak országában (Lk 16:22kk). A keresztyén tanítás szerint a jelen világnak egyszer vége lesz, és új ég és új föld kezdődik a parúziával. (Jn 14:2k)

Hakkaiyo-in, azaz „univerzum”, Hagyományos kéztartás a zen meditációhoz.

A kéztartások jelképes jelentőségű rendszerének – a mundráknak – egyike ez, sajátos ujjtartással, amelynek vallási érzelmek kifejező jelentése van

A befejező rész következik